

УДК 321.02:124.5

Ф.Г. Семенченко, д-р політ. наук

Херсонський національний технічний університет

Бериславське шосе, 24, м. Херсон, 73008, Україна

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА

Ефективність політичної діяльності розглядається як досягнення певних цілей при найменших затратах. Визначаються критерії ефективності політичної діяльності.

Ключові слова: *політичне рішення, політичні інтереси, політичний лідер, політична діяльність, критерії ефективності політичної діяльності.*

У науковій думці існують різні підходи до визначення ефективності діяльності політичного лідера, які відзначаються більшим чи меншим акцентуванням уваги на певних критеріях такої ефективності. Так, на співвідношенні витрат з отриманими результатами діяльності наголошує дослідник В. Бакуменко [1, с. 207]. Науковець дотримується позиції, що окрім кінцевого результату, потрібно також оцінювати так звану внутрішню ефективність, тобто досягнення організаційних результатів, отриманих у процесі діяльності. На суспільно значимий ефект від діяльності політичного лідера, зокрема, задоволення потреб населення та якості наданих йому послуг вказують Г. Атаманчук, В. Рубцов, І. Артим, В. Глинський, Г. Линевиц. Поділяючи думку про важливість соціального ефекту, деякі дослідники наголошують на необхідності враховувати також економічну і технічну сторони ефективності. Серед критеріїв ефективності діяльності політичного лідера в науковій думці також визначаються [2, с. 80]:

- вміння досягати поставленої мети;
- виконання функцій з підвищення рівня інтегрованості суспільства, підтримки суспільного порядку, генерації соціальної енергії;
- завоювання політичним лідером авторитету, рівня рейтингу довіри до нього;
- результат участі у наступних виборах як оцінка населенням ефективності діяльності лідера.

Аналіз критеріїв ефективності діяльності політичного лідера показує, що визначальним для всіх є процес прийняття оптимального рішення. Саме через систему управлінських рішень лідер здійснює свої функції як суб'єкт управління. Саме в процесі прийняття рішення закладається можливість лідера відповідати тому чи іншому критерію ефективності, принести користь чи шкоду суспільству, досягти чи не досягти запланованих результатів, завоювати чи втратити авторитет, заручитися підтримкою на наступні вибори чи втратити владу. Тому й не дивно, що провідні дослідники, автори теорій лідерства і еліт, акцентують увагу саме на необхідності мати здатність самим приймати або, принаймні, брати участь у прийнятті рішень.

Виходячи з того, що управління утворює одну із основ діяльності, особливо політичної діяльності, управлінське рішення, його вироблення, прийняття та втілення у життя, є одним із критеріїв ефективності діяльності суб'єкта політики – політичного лідера [2, с. 84].

Прийняття рішень залежить від конкретної ситуації. Одна ситуація вимагає від лідера швидкої реакції на неї і прийняття певного рішення, інша навпаки – вимагає виважених дій, збирання інформації, вибору альтернатив, і тільки тоді це рішення дає той ефект, на який очікував лідер, його команда та електорат.

Політичне рішення – це політична дія інформованого суб'єкта влади для реалізації певної мети, що передбачає оптимізацію зовнішніх і внутрішніх умов функціонування цього суб'єкта і визначення перспектив його подальшого розвитку [3, с. 576]. Це акт, що здійснюється суб'єктами політичного процесу (політичними лідерами і керівними органами), в якому, на основі аналізу інформації, існуючих інтересів, потреб, можливостей їх задоволення формуються завдання, обов'язкові для членів цієї соціальної спільноти. Політичне рішення націлене на організацію практичної діяльності заради досягнення певної мети, на узгодження функціонування окремих ланок соціальної системи. По своїй структурі політичне рішення повинне залежати від його зв'язку з перебігом політичного процесу і особливостями політичної системи, так як вироблення і здійснення управлінських політичних рішень – це необхідна умова для розвитку суспільства.

В той же час, рішення слід розуміти як процес, в якому елементи структури, що розвиваються послідовно, передають накопичену інформацію один одному. Управлінське рішення є важливим елементом політичного процесу і не може знаходитись в статичному стані. Воно – це результат попередніх дій, що створили проблему, на яку спрямоване рішення. Рішення є джерелом послідовних дій подальшого розвитку політичного процесу, тобто рішення – це можливий пункт переломлення подій.

Можливість вибору, а отже, і рішення, – як елемента процесу управління, впливає із самої дійсності, з її відносної поліваріантності. Ключовим питанням є вибір найкращого варіанту. При виборі варіанту чи засобу дій важливе значення має набір та порівняння альтернатив. Прийняття до розгляду певної альтернативи є можливим тоді, коли вона прийнята як потенційне рішення поставленої проблеми.

Можна погодитись з тією точкою зору, що не обов'язково потрібен набір взаємовиключних варіантів. Передумова вибору припускає, що суб'єкт управління (лідер) повинен порівнювати не тільки логічно взаємовиключні, але й близькі варіанти, «а також й варіанти-гібриди», які поєднують декілька варіантів, у тому числі й взаємовиключних [2, с. 94].

Оцінка різних варіантів повинна давати відповіді на ряд питань: яким буде стан проблеми згідно з кожним варіантом після її вирішення; скільки часу та які засоби будуть необхідні; як і які труднощі необхідно подолати при реалізації різних варіантів; як буде відбиватися кожен варіант на суспільстві в цілому.

При оцінці необхідно враховувати, що усяке нове рішення формується і відпрацьовується не тільки під впливом нових потреб, що виникають, але й під впливом раніше прийнятих рішень. Зі свого боку прийняття нового рішення припускає у певній мірі характеристику майбутніх управлінських рішень. Можна сказати, що кожне рішення логічно випливає із попереднього і передбачає майбутнє. Після певного часу у системі «накопичується» багато рішень, кожне з них регламентує окремий бік комплексної проблеми і оптимального функціонування та розвитку системи. Різним може бути й ступінь здійснення прийнятих рішень. У такому випадку вважається необхідним періодичний перегляд управлінських рішень [4, с. 190].

В. Афанасьєв вважає, що будь-який управлінський цикл починається з постановки обґрунтованої мети, визначення завдань, які належить здійснити у процесі управлінського циклу. Тут необхідно відзначити, що цілі та завдання, що висуває людина, є не тільки її особистими цілями та завданнями, але й цілями та завданнями великих груп населення [5, с. 84-85]. Цілеспрямованість, цілепокладання знаходять свій безпосередній вираз у первісній, всезагальній та необхідній функції управління – підготовці й прийнятті управлінських рішень.

«Управлінське рішення являє собою акт органу управління або керівника (лідера)..., в якому перед об'єктом управління сформульована мета, поставлено завдання» [5, с. 85].

Управлінські рішення мають певні ознаки. По-перше, вони повинні виражати волю та інтереси певних груп та верств населення. По-друге, вони приймаються органами управління або керівником (лідером), який наділяється певними повноваженнями. По-третє, вони мають обов'язкову силу для тих, кому адресовані, тобто директивні, тобто прийняті на державному рівні. Якщо рішення не є директивним для тих, кому воно адресовано, воно втрачає свій сенс, і це положення є принциповим. Політичний лідер, маючи формально-визначений державний статус, приймає політичне рішення, яке в силу обіймання державної влади стає директивним.

Рішення приймаються у тому випадку, коли виявлена та чи інша суспільна проблема, або виникла проблемна ситуація, коли система знаходиться у такому стані, що виникає необхідність певних змін, оскільки збереження такого стану не сприяє її розвитку та успішному функціонуванню.

Коли проблема виявлена – необхідно її дослідити, а саме: визначити причини та умови її виникнення, її важливість, якого характеру рішення треба прийняти у цій ситуації, які можливі наслідки прийняття цього рішення.

Політичні рішення визначаються політичними відносинами, які проявляються через систему політичних інтересів: загальнонародних, національних, різних соціальних груп, особистих тощо.

Тобто, політичний інтерес є вирішальним мотивом, який мобілізує суб'єкта політики на боротьбу за збереження чи зміну певних умов і форми його політичної діяльності. Тому політичне життя в цілому, його закономірності опосередковуються інтересами. Політичний інтерес фокусує політичну діяльність на повсякденних стратегічних та поточних проблемах суспільного розвитку [2, с. 79]. Він спрямовує дії суб'єкта політики на постановку й досягнення політичної мети залежно від можливості вирішення того чи іншого політичного завдання.

На форму і тенденції вияву політичних інтересів здійснюють вплив соціальна структура суспільства, ступінь політичного та економічного впливу того чи іншого класу або соціальної групи. Важливо при цьому дотримуватись інтересів загальних і особистих, враховуючи характер диференціації класу чи соціальної групи, та їх неоднорідність (наприклад, клас підприємців, приватних торговців, фінансові кола, колективи великих підприємств).

Як підкреслює І. Шадрін, «управлінське рішення є, насамперед, акт, який виражає не тільки волевиявлення та наміри людей, але й їх інтереси і потреби, що впливають з сьогоденних потреб розвитку усього суспільного життя. Компонентами управлінського рішення є не тільки ясно і чітко сформульовані цілі та завдання, але й вказівки на основні засоби їх практичного здійснення, матеріальні та фінансові ресурси, що необхідні для реалізації рішення» [6, с. 201]. Отже, управлінське рішення є форма, у якій знаходить своє завершення рух, як суперечливих інтересів, так і інтересів, що збігаються.

Враховуючи запропоноване розуміння інтересу, у кожному управлінському рішенні можна відшукати причини, які викликали його до життя (необхідність задоволення потреб). Одночасно можна проаналізувати коло тих можливостей задоволення потреб, які суб'єкт управління використав у процесі своєї цілеспрямованої діяльності перетворення можливостей у дійсність. Такий аналіз дозволив би

визначити у кожному конкретному випадку, які (чії) інтереси представлені в управлінському рішенні, на вияв та зміну яких (чіїх) інтересів спрямовано це рішення, в силу цього – який імовірний чи реальний інтерес містить це управлінське рішення.

Виявлення інтересів в управлінському рішенні на тій чи іншій стадії – розробці, прийнятті чи реалізації – є суспільною необхідністю, як у плані формування сутності рішення, упевненості у тому, що воно правильне, так і у плані контролю, захисту суспільства від необміркованих, неправильних рішень.

Необхідність виявлення та врахування інтересів у великих і малих соціальних групах існує не тільки у вигляді загальної, але й у вигляді конкретної вимоги у кожному окремому випадку в процесі вироблення, прийняття та реалізації управлінського рішення. Управлінське рішення завжди відбиває інтереси соціальних суб'єктів та направлено на виявлення, формування та реалізацію інтересів людей.

Зазвичай серед вимог оптимальності управлінського рішення називаються правильне врахування об'єктивних закономірностей і вибір проблем, що потребують розв'язання поставленої мети; компетентність, рівень ділової та політичної підготовки суб'єктів, що приймають рішення; їх професіоналізм; своєчасність та циклічність прийняття рішень; їх підпорядкованість, дотримання процедур прийняття рішень [7]. Поза сумнівом, що усі ці умови відіграють важливу роль в оптимальності управлінських рішень. Разом з тим, чітке, але формальне додержання цих умов, само по собі навряд чи здатне забезпечити оптимальність рішень, якщо такі рішення будуть суперечити тим чи іншим інтересам. Навпаки, суб'єкт, який приймає рішення, максимально використовує наявність вказаних умов для формування та реалізації близьких (простіше – вигідних) йому інтересів. Отже, важливими умовами оптимальності управлінських рішень слід вважати максимально наближені до реальності виявлення та урахування цих потреб, які необхідно задовольнити, а також максимально повне виявлення та врахування тих можливостей, які суб'єкт, що приймає рішення, повинен використати для задоволення тих чи інших потреб [2, с. 99].

Важливим критерієм оптимальності рішень є кінцевий результат управління. Але його досягнення не можна ставити у залежність від додержання необхідних вимог загального характеру. Адже інколи керівник змушений, з урахуванням тих чи інших потреб і інтересів, приймати далеко не оптимальні рішення.

Взаємозв'язок інтересів і оптимальності управлінських рішень багато в чому залежить від того, наскільки успішно суб'єкт управління здатний вести пошук можливостей задоволення тих чи інших потреб та перетворювати ці можливості у дійсність. Тут важливо використати усі засоби – економічні, правові, політичні, психологічні, – щоб створити максимально сприятливі умови для вказаного пошуку.

Оптимальність управлінських рішень також залежить від того, наскільки правові норми дозволяють погоджувати інтереси різних суб'єктів. Враховуючи, що однакові інтереси різних соціальних груп також можуть суперечити один одному, необхідно прагнути до того, щоб збігаючись, інтереси різних прошарків суспільства не конкурували, а формувалися і реалізовувалися у єдиному напрямку [8, с. 78].

Безумовно, політичне рішення є реалізацією політичного інтересу. Тому, розглядаючи процес підготовки та прийняття політичного рішення як критерію ефективної діяльності лідера, необхідно враховувати механізм соціальної діяльності як механізм, який реалізує інтереси. Управлінські рішення, як форма компромісу між необхідністю задоволення тих чи інших потреб та пошуком можливостей їх задоволення, через цілеспрямовану діяльність управляючих суб'єктів, можуть бути оптимальними тільки у тому випадку, якщо цей пошук веде підготовлений, досвідчений, вникаючий у потреби та інтереси людей, суб'єкт управління.

Ефективність політичної діяльності значною мірою залежить від довіри об'єкта до політичних рішень, які приймає суб'єкт управління. Коли об'єкт відчуває внутрішню неприязнь до суб'єкта, соціальні перетворення у значній мірі здійснити важко. Більше того, неприязнь легко переноситься на усі ідеї суб'єкта, що виходять від нього, позбавляючи довіри не тільки до суб'єкта, але й до усієї його діяльності. Це може викликати настільки сильний опір, що будь-які засоби політичного впливу перестають бути ефективними, а іноді дають результати, протилежні очікуваним. Отже, відносини між суб'єктом і об'єктом мають здатність невпізнанне перетворювати не тільки політичний процес, але і засоби впливу суб'єкта на об'єкт. Від цих відносин, насамперед, залежить потреба у примусових заходах у їх взаємовідносинах. У тій мірі, у якій зменшується частка довіри, збільшується необхідність примусу, і, навпаки, у якій мірі зменшується частка примусу і зростає питома вага свідомої поведінки об'єкта, знаходить своє відображення прогрес у сфері морально-політичних відносин [2, с. 103].

Довіра є визнанням можливостей суб'єкта задовольняти потреби об'єкта. Вона розкривається як виконання його обов'язків, у яких закладена певна соціальна необхідність, сполучена з політичним ідеалом. Але довіра не зводиться тільки до них, а збагачується розумінням своїх обов'язків як боргу перед об'єктом політики. Сам же борг є відношенням до того, що має бути висловлено у довірі. Якщо те, що має бути – це те, що реально не існує, але з необхідністю чекає свого здійснення, то борг – зацікавлення у виконанні обов'язків, які можуть бути інтерпретовані як те, що має бути.

Довіра спирається на знання про діяльність суб'єкта, які перевірені минулою практикою. При її відсутності визначальну роль відіграє вихідне посилення довіри – ступінь збігу інтересів об'єкта та суб'єкта політики, що закладений у планах та програмах соціального розвитку.

Саме сфера інтересів і формує довіру. Чим більше діяльність суб'єкта політики (лідера) відповідає інтересам групи, соціальної спільноти, які виявили довіру, тим вищий ступінь цієї довіри. Але у будь-якому випадку вона породжує сподівання на їх задоволення, яке виступає його мотивом, а наступна політика органів влади закріплює або знімає такий мотив. Ось чому у всі часи довіра високо цінилася суспільною думкою як умовний стимул, що активізує політичну діяльність лідера.

Об'єктивно довіру отримує той суб'єкт політики (державний орган, партія, лідер), політика якого виражає тенденцію соціального прогресу і спрямована на реалізацію конкретно-історичного ідеалу. Це означає, що відносини між об'єктом і суб'єктом політики не можуть бути правильно зрозумілі, якщо виглядають як помисли поза часом політичної діяльності. А критерієм довіри при такій залежності виступає міра її відповідності реальним можливостям втілення ідеалу у життя. Причому відповідність не тільки за змістом, але й за формою діяльності – наскільки демократичність політичної організації суспільства відповідає потребам участі об'єкта у суспільних перетвореннях.

Важливим є те, що довіра до політичного лідера персоніфікується у довіру до його партії і до всієї держави. Ступінь його популярності залежить від того, наскільки він зумів зрозуміти тенденції розвитку суспільства і висловити у своїй політиці надії більшості соціальних спільнот.

При створенні узагальненої моделі підготовки політичних рішень в Україні, необхідно підкреслити, що для того, щоб політичні рішення були ефективними, необхідно мати реальну інформацію стосовно об'єктивних умов, які склалися на період формування цієї політики. В сучасних умовах вкрай важливо володіти інформацією стосовно об'єктивних економічних можливостей держави, її залежності чи незалежності від економіки інших країн, здатності задовольняти сформовані економічні потреби населення, виходити на міжнародні ринки, створювати конкурентне середовище. Без цієї та іншої інформації неможливо сформувати прагматичну, а не віртуальну, державну політику на певний період.

Важливою складовою об'єктивних умов є реальний розклад політичних сил, знання впливу політичних партій, рухів, громадсько-політичних об'єднань. Володіння цією інформацією забезпечить політичному лідеру при прийнятті рішення підтримку певних верств населення, політичних партій, рухів.

Слід також враховувати діяльність засобів масової інформації, які є найбільш впливовими як на певній території, так і у загальнодержавному масштабі, оскільки вони багато в чому формують свідомість громадян, ставлення до тих чи інших проблем. Всі ці складові можна назвати «політична інформація». Вона несе в собі повідомлення, перш за все, про стан і сподівання різних груп населення, відповідно до цього можна робити висновки про тенденції їх взаємовідносин між собою (можливість посилення союзів або виникнення напруженості чи ворожнечі), а також з державними та громадсько-політичними структурами.

Володіння такою інформацією дає можливість здійснювати ефективну політику для досягнення в суспільстві стабільності, злагоди, формування соціально-політичних умов для демократизації держави.

Якщо вважати, що управлінське рішення складає основу діяльності політичного лідера, то ефективне рішення і є тим, що можна назвати ефективною діяльністю.

Слід підкреслити, що самим поширеним критерієм оцінки реалізації політичних рішень, що врешті-решт визначає ефективність політичної діяльності, є її якісні показники. Вони можуть фіксувати відповідність досягнутих результатів попереднім стратегічним установкам та пріоритетам влади, загальним ідеологічним преференціям режиму, а також кон'юнктурно складеної ситуації. Під час використання даного типу критеріїв досить яскраво проявляється та обставина, що їх вибір визначає той хто направляє діяльність управлінської системи, а не аналітик, експерт і навіть суспільна думка. Не дивно, що рівень довірливості, пристрасності оцінки тут досить високий. З одного боку, це зрозуміло, оскільки, наприклад, за витратною частиною бюджету неможливо визначити наскільки вдало витрачені засоби та досягнуті заплановані результати. З іншого боку, слід визнати й існування рухомості оцінок, отриманих під час використання цих критеріїв. Так, офіційні особи сьогодні можуть давати одні оцінки, а завтра – під час зміни у правлячих колах або режимі влади (а також при оцінюванні опозиції або при зміні міжнародної ситуації) – від особи держави можуть формулюватися зовсім протилежні судження. Особливо помітні різні політичні оцінки під час публічного обговорення підсумків реформ.

Застосування якісних критеріїв під час оцінки ефективності рішень, як правило, визнається різною відповідальністю представників політичного і адміністративного крила управляючих. Як правило, при рівних умовах моральну відповідальність за результати реалізації рішень несуть політики, а держменеджери – адміністративну. Тому виборні політики частіше зберігають свої статутні позиції навіть при загальній негативній оцінці того або іншого проєкта (багато в чому ще й тому, що процедури

впливу на таких осіб – імпічмент, відзив депутата та ін. – ще й дуже складні для застосування), а адміністратори втрачають їх (у вигляді відставки, звільнення, переміщення тощо).

Держава для встановлення необхідної комунікації з спільнотою (тобто, налагодження масових контактів, які дають змогу транслювати позитивні або негативні оцінки рішення в суспільній думці) повинно володіти можливістю концентрувати свої інформаційні ресурси для організації дискурсу суспільною думкою.

Ще одним критерієм оцінки ефективності реалізації державних рішень виступає порівняно *змінена ситуація з попереднім періодом*. Застосування цього критерію також містить можливість використання якісних – в тому числі і корпоративних – підходів. Однак в даному випадку застосування такої процедури дає більше можливостей для об'єктивного співвіднесення підсумків і результатів управлінської діяльності.

Важливим значенням володіє й порівняння *досягнутих результатів з проєктованими цілями*. Даний критерій, використовуючи базові результати, передбачає отримання таких же конкретних (виражених в кількісних показниках) оцінюваних підсумкових даних. В цьому випадку державні органи можуть розпоряджатися досить чіткими показниками підсумків діяльності як конкретних управлінських структур, так і осіб. Тут також існує можливість прослідкувати динаміку реалізації цілей, прораховуючи отримані результати з точки зору різних фаз та етапів діяльності.

Співставлення *мети та засобів* – як ще один критерій визначення ефективності управлінської діяльності державних органів – орієнтує оцінювальні процедури на з'ясування «ціни питання», тобто облік матеріальних, фінансових та інших затрат, виробленими управлінськими структурами для отримання досягнутих результатів. Одним словом, мова йде про оцінку ресурсного навантаження на державу при визначенні діяльності управлінських структур. Більше того, виявлений таким чином характер такого роду діяльності дає можливість зрозуміти тип розподілу ресурсів або, іншими словами, зафіксувати, спрацювала в даному випадку держава на суспільство чи на себе.

Отже, можна побачити, що виділені етапи і фази життєвого циклу політичного рішення багато в чому представляють собою вимоги до організації та побудови ефективної конкурентно-кооперативної взаємодії з ціллю найбільш повної й адекватної реакції влади на зовнішні виклики, врегулювання проблемних ситуацій. Однак, як вже зазначалось, стаціональність являється лише засобом відображення і конкурування раціональної взаємодії під час прийняття політичних рішень. У цілому ж цей складний і комплексний процес передбачає застосування не тільки раціональних, але й інших методик «розворожіння» (М. Вебер) власного змісту [9, с. 644-706].

Ефективність діяльності лідера не можна зводити лише до внутрішньої діяльності без урахування результативності впливу на об'єкт. У даному випадку нас цікавить, в першу чергу, досягнення цілей його діяльності. Звідси випливає прямий зв'язок між поставленою метою і результатами її досягнення, що відбивається у кількісних і якісних змінах об'єкта діяльності. Одним із головних критеріїв управлінської діяльності може бути досягнення об'єктом діяльності бажаного результату.

Таким чином, ефективність політичної діяльності визначається вчасно прийнятим політичним рішенням, яке забезпечить досягнення цілей функціонування системи при найменших затратах людських, матеріальних і організаційних ресурсів. А критерії ефективності нерозривно пов'язані з розвитком суспільства в цілому, усій системі, адже не може бути ефективною діяльність політичного лідера поза успішним розвитком усього суспільства, але остання включає в себе тотожну поведінку об'єкта, яка суттєво відрізняється від суб'єкта діяльності за своїми цілями та змістом діяльності.

За сучасних умов особливий інтерес становить питання ефективності діяльності політичних лідерів, їх професіоналізму, здатності з користю для суспільства виконувати покладені на них обов'язки, адже саме політичне лідерство може стати тим інтегративним чинником, який сприяє збереженню цілісності суспільства, активізує процес державотворення.

Бібліографічний список використаної літератури

1. Бакуменко В.Д. Формування державно-управлінських рішень: проблеми теорії, методології, практики: моногр. / В.Д. Бакуменко. — К.: Вид-во УАДУ, 2000. — 324 с.
2. Корнієнко В.О. Ефективність політичного лідера: критерії та механізми реалізації в сучасній Україні: монографія / В.О. Корнієнко, І.Д. Похило. — Вінниця: ВНТУ, 2009. — 140 с.
3. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В.П. Горбатенко; За ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. — К.: Генеза, 2004. — 736 с.
4. Демократія та право: проблеми взаємовпливу і взаємозалежності: матеріали міжнар. наук. конф. (26 жовтня 2007 р., м Київ) / Академія правових наук України; Київський регіональний центр / О.В. Скрипнюк (ред.). — Х.: Право, 2008. — 295 с.
5. Архієреєв С.І. За межами вибору між ефективністю та справедливістю: міжнародний підхід: монографія / С.І. Архієреєв, Я.В. Зінченко. — Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2008. — 172 с.
6. Научное управление обществом [Ред. Афанасьев В.Г.]. — М.: Мысль, 1970. — 201 с.

7. Степаненко М.Д. Життєва компетентність особистості: концептуальні засади та соціальні виміри: автореф. дис... канд. філос. наук: 09.00.03 / М.Д. Степаненко; Харківський ун-т Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба. — Х., 2006. — 19 с.

8. Телешун С.О. Вплив фінансово-політичних груп на прийняття стратегічних рішень у сфері політики та економіки: українські реалії / С.О. Телешун, І.В. Рейтерович. — К., 2008. — 151 с.

9. Веллмер А. Модели свободы в современном мире / А. Веллмер // Социологов Социология. Антропология. Метафизика. — Вып. 1. Общество и сферы смысла. Сост. и общая редакция В.В. Винокурова и А.Ф. Филиппова. — М.: Наука, 1991. — С. 21–33.

Надійшла до редакції 4.10.2013 р.

Семенченко Ф.Г. Эффективность деятельности политического лидера

Эффективность политической деятельности рассматривается как достижение определенных целей при наименьших затратах. Определяются критерии эффективности политической деятельности.

Ключевые слова: политическое решение, политические интересы, политический лидер, политическая деятельность, критерии эффективности политической деятельности.

Semenchenko F. G. Efficiency of a political leader activity

The efficiency of political activity is considered as achieving of certain goals at the lowest cost. The political activity efficiency criteria are determined.

Keywords: political decisions, political interests, political leader, political activity, political activity efficiency criteria.